

Jan Pryszynt

"Wegzeichen : Festgabe zum 60. Geburtstag von Prof. Dr Hermenegild M. Biedermann OSA", wyd. Ernest Chr. Suttner i Coelestin Potock, Würzburg 1971 : [recenzja]

Collectanea Theologica 45/4, 235-236

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jąc innej, tworzącej się całości fizycznej (por. *Ecrits du temps de la guerre*, s. 352—353).

Drugie miejsce przyciągające uwagę czytelnika, jak już wyżej wspomniałem, stanowi rozdział dziewiąty, ukazujący rolę Chrystusa we wszechświecie. Autor w sposób jasny i zrozumiały podkreśla podwójną Jego rolę: jako syntezę stworzenia i działającego Centrum — jako Omegę. Szkoda, że autor nie wydobyl tych treści z chrystologii Teilharda, w których mówi on o oddziaływaniu Chrystusa swoim człowieczeństwem na powstający świat jeszcze przed swoim wcieleniem. Ta myśl była bardzo bliska i droga ojcom greckim, zwłaszcza św. Ireneuszowi. W rozdziale tym autor cytuje dużo tekstów z dzieł Teilharda, nie podając ich miejsca w dziełach. Takie teksty mamy na stronicach: 167, 176, 177, 178, 179, 180—181, 184, 187. Są to teksty przepiękne, odnoszące się do Chrystusa, Jego oddziaływania, do Eucharystii. Dla ścisłości podaje, że są to teksty głównie z dziewiątego tomu pism Teilharda: s. 87—88, 89—90, 90—91, 93—94.

Cennym dodatkiem do książki jest umieszczone na końcu *Kalendarium życia i twórczości Teilharda de Chardin*. Jest ono ubogacone ważniejszymi wydarzeniami w świecie i w Kościele.

Oceniając książkę, trzeba powiedzieć, że jest to cenna rzecz, która ukazała się w naszym polskim języku. Wprowadza ona w świat, w którym wzrastał i dojrzewał, a później tworzył o. Teilhard de Chardin. Niemniej jednak jej lektura pozostawia pewien niedosyt, głód. Płynnie on stąd, że autor nie ukazał formowania się struktury myślowej Teilharda ani też głębszych powiązań z innymi systemami myśli. Z lektury nie wiadomo, czy Teilhard jest świadkiem systemu ewolucyjnego, czy jakiejś szczególnej wizji świata, czy też cierpienia. Lektura prezentowanej książki stanie się dla wielu bodźcem do osobistej lektury dzieł Teilharda.

ks. Józef Kulisz SJ, Lublin

Wegzeichen. Festgabe zum 60. Geburtstag von Prof. Dr Hermenegild M. Biedermann OSA, wyd. Ernest Chr. Suttner i Coelestin Patock, Würzburg 1971, Augustinus—Verlag. s. 479.

W czasie, gdy nierzadko się słyszy o trudnościach czy nawet kryzysie w ruchu ekumenicznym, otuchę budzą informacje o działaczach, którzy sprawę zjednoczenia chrześcijan wybrali za cel swojego życia. Z jednym spośród nich, prof. Biedermannem zaznajamia niniejsza księga pamiątkowa. Jest on członkiem niemieckiej prowincji augustiańskiej, która posiada długą tradycję działalności na rzecz zjednoczenia Kościołów. Gdy prof. Biedermann przed niemal trzydziestu laty podjął się tego zadania, zrezygnował, jak czytamy we wprowadzeniu do dzieła, z misjonarowania czy nawracania, jak również z innych form działalności zewnętrznej, choćby wzniosłej, jak np. zaznajamiania z liturgią wschodnią. Całkowicie natomiast poświęcił się trudowi naukowego zgłębiania duchowych bogactw wschodniego chrześcijaństwa i przybliżania ich szerszym kręgom zgodnie z maksymą swego mistrza, prof. G. Wunderlego o „odkrywaniu darów Wschodu dla Zachodu”. Imponujące są osiągnięcia prof. Biedermann a w tej dziedzinie. Świadczą o nich nie tylko liczne publikacje, których zestaw znajdujemy w dziele, lecz także, a może przede wszystkim, wysiłki na polu organizacji nauki i pracy wydawniczej. Jest on współzałożycielem i długoletnim kierownikiem dobrze urządzonego i obficie zaopatrzonego w naukowe materiały augustiańskiego instytutu dla badań nad Kościołami wschodnimi (*Ostkirchliches Institut*) w Würzburgu, założycielem i redaktorem poważnego kwartalnika naukowego „*Ostkirchliche Studien*”, wydawanego od r. 1952. Kontynuuje serię wydawniczą „*Das östliche Christentum*”, w ramach której ukazało się szereg cennych pozycji. Jako następca Wunderlego kieruje katedrą wiedzy o Kościołach wschodnich na Wydziale Teologicznym uniwersytetu w Würzburgu.

Na zawartość książki ku uczczeniu 60-lecia urodzin prof. Biedermana złożyły się prace po największej części uczonych zachodnioniemieckich. W pierwszym rzędzie są to pisarze katoliccy, wśród których są tak wybitni znawcy chrześcijańskiego Wschodu, jak W. de Vries, B. Schultze, A. M. Ammann i O. Johannes Chryostomus. Nie brak też protestanckich naukowców ze znanym wydawcą „Kyrriosa” prof. P. Meinholdem z Kilonii i prof. F. Lilienfeldem z Erlangen na czele. Skromniejszy jest udział prawosłownych, spośród których należy wymienić znanego profesora teologii moralnej z Belgradu, D. Dimitrijevića i prof. E. Braniste z Bukaresztu.

Wachlarz tematyki poruszanej w artykułach zamieszczonych w dziele jest dość szeroki. Poważną grupę stanowią opracowania o profilu historycznym, w tym niemało dotyczy okresu patrystycznego i chrześcijaństwa rosyjskiego. W dużej mierze są to przyczynki o charakterze specjalistycznym i zakresie raczej wąskim, lecz nie brak rozpraw, które mogą zaciekawić szersze kręgi zainteresowanych problematyką Kościołów wschodnich. Do takich można zaliczyć m. in. artykuły: B. Schultze, *Die realsoziologische Bedeutung Damaskus* (s. 101—130), D. Savramis, *Die realsoziologische Bedeutung der ostkirchlichen Anthropologie* (s. 189—199), D. Dimitrijević, *Theologie der Heiligkeit in der orthodoxen Eucharistiefeier* (s. 301—311), F. von Lilienfeld, *Gogal als Verfasser der „Betrachtungen über die Göttliche Liturgie”* (s. 377—404).

Dzieło powyższe będąc cenną pozycją z zakresu wiedzy o chrześcijaństwie wschodnim nie tylko jest wyrazem hołdu dla wybitnego działacza ekumenicznego, lecz i przykładem współpracy międzywyznaniowej. Stanowi też przejaw kroczenia drogą ku zbliżeniu chrześcijan przez wzajemne poznanie i zrozumienie, drogą, której trafność podkreśla symboliczny tytuł dzieła: *Drogowskaz*.

ks. Jan Pryszyński, Warszawa

Ernst FÖHR, *Naturwissenschaftliche Weltansicht und christlicher Glaube. Das moderne Weltbild*, Freiburg—Basel—Wien 1974. Verlag Herder, s. 302.

Autor zdaje sobie sprawę z tego, że u wielu chrześcijan powstaje dzisiaj głęboki rozdźwięk między obrazem świata, jaki podaje wiedza przyrodnicza a nauką wiary. Rozdźwięk ten przybiera czasem znamiona konfliktu. Dzieje się to zwłaszcza wtedy, kiedy szerzą się pojęcia niejasne lub panuje brak określonej metody, właściwej dla danej dyscypliny naukowej. E. Föhr przez kilka lat pisywał artykuły na te właśnie tematy do czasopisma „Anzeiger für die katholische Geistlichkeit” wychodzącego w RFN. Ponieważ spotkały się one u czytelników z wielkim zainteresowaniem, postanowił je zebrać w całość i opublikować w edycji książkowej. Część materiału została przepracowana i uzupełniona, a przede wszystkim podzielono całość na kilka części logicznie sobie przyporządkowanych. Choć często zbiory artykułów, wydawanych nawet przez wybitnych autorów, grzeszą brakiem jedności i są trudne w czytaniu, jednak w tym wypadku otrzymaliśmy interesującą pozycję.

E. Föhr pragnie dać czytelnikowi do ręki przegląd ważniejszych zagadnień ze współczesnej astronomii, fizyki i biologii, ujętych pod kątem styku z chrześcijańską nauką o istnieniu Boga osobowego. Właśnie najciekawsze są te punkty styczności wymienionych dyscyplin z teologią, a także płynące stąd dla chrześcijańskiej wizji świata wnioski.

Książka została podzielona na siedem części. Najpierw autor dokonuje przeglądu osiągnięć współczesnej astronomii pod kątem wielkości i porządku panującego we wszechświecie. W dalszym ciągu widzimy świat oglądany